

Маънавий мерос хазинамиздан

Бидон

(Араб тили сарф фанидан дарслик)

Таржимон:

Абдулгаффор

Мусаххих:

Анвар Аҳмад

Тошкент

2012-йил

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِدَانِ أَسْعَدَكَ اللَّهُ فِي الدَّارَيْنِ كِي كَلِمَاتِ عَرَبِ بَرَسِي قِسْمِ اسْتِ، اِسْمِ اسْتِ وَفَعْلِ اسْتِ
وَحَرْفِ. اِسْمِ هَمْچُونِ رَجُلٍ، فَعْلِ هَمْچُونِ ضَرْبٍ، حَرْفِ هَمْچُونِ مِنْ وَعَنْ.

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

Билки, Аллоҳ икки ҳовлида сени саодатли қилсин, араб калималари уч қисмдир. Исмдир, феълдир ва ҳарфдир.

Исм, масалан: رَجُلٌ.

Феъл, масалан: ضَرْبٌ.

Ҳарф, масалан: عَنْ ва مِنْ.

اِسْمِ بَرَسِي قِسْمِ اسْتِ ثَلَاثِي وَرُبَاعِي وَخَمَاسِي. ثَلَاثِي سِي حَرْفِي رَاكُويند هَمْچُونِ زَيْدٌ. رُبَاعِي
چهار حَرْفِي رَاكُويند هَمْچُونِ جَعْفَرٌ. خَمَاسِي پنج حَرْفِي رَاكُويند هَمْچُونِ سَفَرَجَلٌ.

فَعْلِ بَرْدُو قِسْمِ اسْتِ ثَلَاثِي وَرُبَاعِي. ثَلَاثِي سِي حَرْفِي رَاكُويند هَمْچُونِ ضَرْبٍ. رُبَاعِي چهار
حَرْفِي رَاكُويند هَمْچُونِ دَخْرَجٌ.

Исм уч қисмдан иборатдир: 1. Сулосий 2. Рубобий 3. Хумосий.

Сулосий деб, уч ҳарфли калималарга айтишади. Яъни زَيْدٌ каби.

Рубобий деб, тўрт ҳарфли калималарга айтишади. Яъни جَعْفَرٌ каби.

Хумосий деб, беш ҳарфли калималарга айтишади. Яъни سَفَرَجَلٌ каби.

Феъл икки қисмдан иборатдир:

1. Сулосий. 2. Рубобий.

Сулосий деб, уч ҳарфли калималарга айтишади. Яъни: ضَرْبٌ каби.

Рубобий деб, тўрт ҳарфли калималарга айтишади. Яъни: دَخْرَجٌ каби.

مِيزَان: كلام عرب فاءُ عين لام است. حرف بر دو قسم است: حرف اصلي وَحَرْف زَائِد. حرف اصلي آن است کی در مقبلة فاء عين لام بود همچون ضَرْبٌ بر وزن فَعَلٌ. حرف زائد آن است کی در مُقْبَلَة فاء عين لام نبود همچون أَكْرَمٌ بر وزن أَفْعَلٌ. حرف اصلي در ثلاثی سی است فاءُ عَيْنٌ يك لام. حرف اصلي در رباعی چهار است فاء عين دو لام. حرف اصلي در خماسی پنج است فاء عين و سی لام.

Араб калималарининг мезони лам, عين, فاء, баробаридадир.

Ҳарф икки қисмдан иборатдир: Аслий ҳарф ва зоида ҳарф.

Аслий ҳарф шундай ҳарфки, у лам, عين, فاء муқобили яъни, баробарида бўлади. Масалан: ضَرْبٌ – فَعَلٌ вазнида.

Зоида ҳарф шундай ҳарфки, у лам, عين, فاء баробарида бўлмайди.

Масалан: أَفْعَلٌ – أَكْرَمٌ вазнида.

Аслий ҳарф сулосийда учтадир: лам, عين, فاء

Аслий ҳарф рубобийда тўрттадир: лам, عين, فاء

Аслий ҳарф хумосийда бештадир: лам, عين, فاء

ثلاثی بر دو قسم است: ثلاثی مجرد و ثلاثی مزید. ثلاثی مجرد آنست کی برسی حرف اصلی او چیزی زیاده نبود. همچون ضَرَبَ بر وزن فَعَلَ.

ثلاثی مزید آنست کی برسی حرف اصلی او چیزی زیاده بود. همچون أَكْرَمَ بر وزن أَفْعَلَ.
رباعی نیز بر دو قسم است: رباعی مجرد و رباعی مزید.

رباعی مجرد آن است کی بر چهار حرف اصلی او چیزی زیاده نبود. همچون دَخَرَجَ بر وزن فَعَّلَلَ.

رباعی مزید آن است کی بر چهار حرف اصلی او چیزی زیاده بود. همچون تَدَخَرَجَ بر وزن تَفَعَّلَلَ.

خماسی نیز بر دو قسم است: خماسی مجرد و خماسی مزید.

خماسی مجرد آن است کی بر پنج حرف اصلی او چیزی زیاده نبود. همچون جَحْمَرِشَ بر وزن فَعَّلَلَلَ.

خماسی مزید آن است کی بر پنج حرف اصلی او چیزی زیاده بود. همچون خَنْدَرِيسَ بر وزن فَعَّلَلَلَلَ.

Сулосий икки қисмдан иборатдир: Сулосий мужаррад ва сулосий мазид.

Сулосий мужаррад шундайки, унда учта аслий ҳарфдан зиёда ҳарф бўлмайди. Масалан: ضَرَبَ – فَعَلَ вазнида.

Сулосий мазид шундайки, унда учта аслий ҳарфдан зиёда ҳарф бўлади. Масалан: أَفْعَلَ – أَكْرَمَ вазнида.

Рубоъий ҳам икки қисмдан иборатдир: Рубоъий мужаррад ва рубоъий мазид.

Рубоъий мужаррад шундайки, унда тўрт аслий ҳарфдан зиёда ҳарф бўлмайди. Масалан: **فَعَلَّلَ** – **دَخَرَخَ**.

Рубоъий мазид шундайки, унда тўрт аслий ҳарфдан зиёда ҳарф бўлади. Масалан: **تَفَعَّلَلَ** – **تَدَخَّرَجَ**.

Хумосий ҳам икки қисмдан иборатдир: Хумосий мужаррад ва хумосий мазид.

Хумосий мужаррад шундайки, унда бешта аслий ҳарфдан зиёда ҳарф бўлмайди. Масалан: **فَعَلَّلِلَ** – **جَحَمَرِشَ**.

Хумосий мазид шундайки, унда бешта аслий ҳарфдан зиёда ҳарф бўлади. Масалан: **فَعَلَّلِيلَ** – **خَنَدَرِيسَ**.

اقسام اسم و فعل از هفت قسم بیرون نیست.

صحيح است يا مُضَاعَفٌ يا مثال يا اجوف يا ناقص يا لفيف يا ملتوي.

صحيح آن است کی در مقابلۀ فاء وعین ولام اسم یا فعل حرف عِلَّتْ نبود و دو حرف از

یک جنس نبود همچون: **ضَرَبْتُ** و **ضَرَبْتُ** بر وزن **فَعَلْتُ** و **فَعَلْتُ**. حرف عِلَّتْ سی است: واو الف یا

است. اگر همزه در مقابلۀ فا بود مهموز الفا بود همچون **أَبَرَّ** بر وزن **فَعَلَّ**. و اگر همزه در مقابلۀ

عین بود مهموز العین بود همچون **بَأَّرَ** بر وزن **فَعَلَّ**. و اگر همزه در مقابلۀ لام بود مهموز اللام بود

همچون **بَرَأَ** بر وزن **فَعَلَّ**.

АҚСОМ

Исм ва феъл етти қисмдан ташқарида бўлмайди:

“Саҳиҳ” ёки “музоъаф” ёки “мисол” ёки “ажваф” ёки “ноқис” ёки “лафиф” ёки “мултавий” бўлади.

Саҳиҳ деб, шундай калималарга айтиладики, феъл ёки исмнинг

лам, عين، فاء،нинг муқобилида иллат ҳарфи ва иккита бир жинсли ҳарф бўлмайди. Масалан: **فَعَلَ** ва **فَعَلٌ**. **ضَرَبَ** ва **ضَرْبٌ**.

Иллат ҳарфи учтадир: واو (вов), ألف (алиф), يا (йа).

الْمَفْرُوقُ اللَّفِيفُ ↓ (الْمُلْتَوِي)	اللَّفِيفُ الْمَقْرُونُ ↓ (اللَّفِيفُ)	الْمُعْتَلُ اللَّامُ ↓ (التَّاقِصُ)	الْمُعْتَلُ الْعَيْنُ ↓ (الأَجْوْفُ)	الْمُعْتَلُ الْفَاءُ ↓ (الْمِثَالُ)	الْمُضَعَّفُ (الْمُضَاعَفُ)	السَّالِمُ ↓ (الصَّحِيحُ)	БОБ
ثلاثي مجرد							
وَحِي	رَوَى	رَمَى	بَاعَ	وَتَبَ	فَرَّ	(١) ضَرَبَ - يَضْرِبُ	(I)
—	—	دَعَى	دَامَ	وَدَّ	رَدَّ	(٢) نَصَرَ - يَنْصُرُ	
—	—	رَعَى	—	وَضَعَ	—	(٣) مَنَعَ - يَمْنَعُ	
وَحِي	قَوِيَ	خَشِيَ	خَافَ	وَضَرَ	عَضَّ	(٤) حَمَدَ - يَحْمَدُ	
وَلِيَ	—	—	—	وَرِثَ	—	(٥) نَعِمَ - يَنْعِمُ	
—	—	رَحُو	طَالَ	وَفَّحَ	حَبَّ	(٦) شَرَفَ - يَشْرَفُ	
ثلاثي مزيد							
أَوْصَى	أَرَوَى	أَهْدَى	أَقَامَ	أَوْجَبَ	أَحَبَّ	(١) أَكْرَمَ - يَكْرِمُ	(IV)
وَقَّى	سَوَّى	رَبَّى	صَوَّبَ	وَحَدَّ	جَدَّدَ	(٢) صَرَخَ - يَصْرُخُ	(II)
وَالَى	دَاوَى	حَاوَى	جَاوَبَ	وَاطَبَ	حَابَّ	(٣) سَافَرَ - يُسَافِرُ	(III)
إِتَّقَى	إِخْتَوَى	إِخْتَفَى	إِقْتَاتَ	إِتَضَحَّ	إِخْتَجَّ	(٤) إِحْتَسَبَ - يَحْتَسِبُ	(VIII)
—	إِنزَوَى	إِنجَلَى	إِنقَادَ	—	إِنقَضَّ	(٥) إِنسَحَبَ - يَنْسَحِبُ	(VII)

—	—	إِرْعَوَى	إِسْوَدَّ	—	—	(٦) إِحْمَرَّ - يَحْمُرُ	(IX)
—	—	—	إِسْوَادٌ	—	—	(٧) إِحْمَارٌ - يَحْمَارُ	(XI)
تَوَقَّى	تَرَوَّى	تَقَصَّى	تَصَوَّرَ	تَوَرَّدَ	تَجَدَّدَ	(٨) تَفَصَّحَ - يَتَفَصَّحُ	(V)
تَوَارَى	تَدَاوَى	تَصَابَى	تَزَايَدَ	تَوَارَثَ	تَصَامَمَ	(٩) تَدَارَكَ - يَتَدَارَكَ	(VI)
إِسْتَوَفَى	إِسْتَهْوَى	إِسْتَهْدَى	إِسْتَبَاعَ	إِسْتَوْجَبَ	إِسْتَحَبَّ	(١٠) اسْتَنْسَخَ - يَسْتَنْسِخُ	(X)
—	—	إِعْرُورَى	—	—	—	(١١) إِخْدَوَدَبَ - يَخْدُوْدُبُ	(XII)
—	—	—	—	—	—	(١٢) إِجْلَوَزَ - يَجْلُوْزُ	(XIII)
رُبَاعِي مَجْرَد							
—	صَوَّضَى	قَلَسَى	جَوْرَبَ	وَسَّوَسَ	صَرَّصَرَ	(١) دَخَرَجَ - يُدْخِرُجُ	(I)
رُبَاعِي مَزِيد							
—	—	تَقَلَّسَى	تَجَوْرَبَ	—	تَصَلَّصَلَ	(١) تَدَخَّرَجَ - يَتَدَخَّرُجُ	(I)
—	—	—	—	—	—	(٢) اِبْرُنَشِقَ - يَبْرُنَشِقُ	(II)
—	—	—	—	—	—	(٣) اِفْشَعَرَ - يَفْشَعُرُ	(III)

(XIV) اِفْعَنْلَلَّ - يَفْعَنْلَلُّ - اِفْعَنْلَلَّ - اِفْعَنْلَلَّ - اِبْرُنَشِقَ - يَبْرُنَشِقُ - اِبْرُنَشِقَ - اِبْرُنَشِقَ - اِبْرُنَشِقَ

(XV) اِفْعَنْلَى - يَفْعَنْلَى - اِفْعَنْلَى - اِفْعَنْلَى - اِسْلَنْقَى - يَسْلَنْقَى - اِسْلَنْقَى - اِسْلَنْقَى - اِسْلَنْقَاءَ

Х. К. Баранов, ан-Найм ва бундан бошқа замонавий луғат китобларида феълнинг боблари эски услубдаги рақамлардан фарқли равишда қуйидаги 15 рим рақамлари билан белгиланади. Ўқувчи луғат қидираётганида мана шу нарсага аҳамият бермоғи лозим. Сулосий мужаррад феълларининг масдарлари 50 дан кўпдир.

МАҲМУЗ

Агар ҳамза **фа** – нинг муқобилида бўлса, “**маҳмузул фа**” яъни, **фа** ҳамзаланган бўлади. Масалан: **فَعَلَ** – **أَبَّرَ** – вазнида.

Агар ҳамза **عين** – нинг муқобилида бўлса, “**маҳмузул ьайн**” яъни **عين** ҳамзаланган бўлади. Масалан: **فَعَلَ** – **بَأَّرَ** – вазнида.

Агар ҳамза **лам** – нинг муқобилида бўлса, “**маҳмузул лом**” яъни **لام** ҳамзаланган бўлади. Масалан: **فَعَلَ** – **بَرَأَ** – вазнида.

مُضَاعَفٌ بِرِ دَو قِسْمِ اسْت: مُضَاعَفٌ ثَلَاثِيٌّ وَمُضَاعَفٌ رِبَاعِيٌّ.

مُضَاعَفٌ ثَلَاثِيٌّ آن است کی در مُقَابَلَتِ عَيْنِ وَلَا مِ اسْمِ يَ ا فَعْلٍ دَو حَرْفِ از يَكِ جِنْسِ بُوَد. همچون: **فَرَّرَ** کی در اصلش **فَرَّرَ** بُوَدِه اسْت بِرِ وَزْنِ **فَعَلَ**.

مُضَاعَفٌ رِبَاعِيٌّ آن است کی در مُقَابَلَتِ فَا وَلَا مِ أُولَى وَعَيْنِ وَلَا مِ ثَانِيٍّ دَو حَرْفِ از يَكِ جِنْسِ بُوَدِ همچون: **صَرَّصَرَ** بِرِ وَزْنِ **فَعَّلَ**.

МУЗОЪАФ

Музоъаф икки қисмдан иборатдир:

“Сулосий музоъаф” ва “рубобий музоъаф”.

Сулосий музоъаф шундай калимаки, исм ёки феълнинг **عين** ва **لام** муқобилида иккита бир жинсдаги ҳарф бўлади.

Масалан: **فَعَلَ** – **فَرَّرَ** аслида **فَرَّرَ** – вазнида.

Рубоъий музоъаф шундай калимаки, **фа** ва биринчи **ла**м, ҳамда **عين** ва иккинчи **ла**м муқобилида иккита бир жинсдаги ҳарф бўлади.

Масалан: **فَعَلَلَّ** – **صَرَصَرَ** – вазнида.

مثال آن است کي در مقابلۀ فاء اسم يا فعل حرف علتّ بود همچون: **وَعَدَّ** و **وَعَدَّ** بر وزن **فَعَلَّ** و **فَعَلَّ**.

МИСОЛ

Мисол шундай калимаки, исм ёки феълнинг **фа** – си муқобилида иллат харфи бўлади.

Масалан: **وَعَدَّ** ва **وَعَدَّ**. **فَعَلَّ** ва **فَعَلَّ** вазнида.

أجوف آن است کي در مقابلۀ عین اسم يا فعل حرف علتّ بود همچون: **قَوْلٌ** و **قَوْلٌ** بر وزن **فَعَلَّ** و **فَعَلَّ**.

АЖВАФ

Ажваф шундай калимаки, исм ё феълнинг **عين**и муқобилида иллат харфи бўлади.

Масалан: **قَوْلٌ** ва **قَوْلٌ**. **فَعَلَّ** ва **فَعَلَّ** вазнида.

ناقص آن است کي در مقابلۀ لام اسم يا فعل حرف علتّ بود همچون **رَمَى** رَمَى بر وزن **فَعَلَّ** و **فَعَلَّ**.

НОҚИС

Ноқис шундай калимаки, исм ё феълнинг لام муқобилида иллат харфи бўлади.

Масалан: رَمَى ва رَمَى. فَعَلَ ва فَعَلَ вазнида.

لَفِيف آن است کی در مقابلے عین ولام اسم یا فعل حرف علت بود همچون: قَوَّى و قَوَّى بر وزن فَعَلَ و فَعَلَ.

ЛАФИФ

Лафиф шундай калимаки, исм ё феълнинг عين ва لام муқобилида иллат харфи бўлади.

Масалан: قَوَّى ва قَوَّى. فَعَلَ ва فَعَلَ вазнида.

مَلْتَوَى آن است کی در مقابلے فاء لام اسم یا فعل حرف علت بود همچون: وَشَى و وَشَى بر وزن فَعَلَ و فَعَلَ.

МУЛТАВИЙ

Мултавий шундай калимаки, исм ё феълнинг فا ва لام муқобилида иллат харфи бўлади.

Масалан: وَشَى ва وَشَى. فَعَلَ ва فَعَلَ вазнида.

اسم بر دو قسم است اسمِ جَامِدِ و اسمِ مصدر. اسمِ جامد آن است کی از وی چیزی اشتقاق کرده نشود همچون رَجُلٌ و فَرَسٌ. اسمِ مصدر آن است کی از وی چیزی اشتقاق کرده شود در اخیر معنیء فارسی او دال و نون باشد و یا تاء نون باشد همچون الضَّرْبُ زَدَنٌ و الْقَتْلُ كُشْتَنٌ.

ИСМ БАЁНИ

Исм икки қисмдан иборат: “Исми жомид” ва “Исми масдар”.

“Исми жомид” шундай исмки, ундан бирор сўз иштиқоқ қилиб олинмайди.

Масалан: رَجُلٌ - киши ва فَرَسٌ - от.

“Исми масдар” шундай исмки, ундан бошқа бирор сўз иштиқоқ қилиб олинади. Форсийдаги маъносининг охирида “дол” ва “нун” бўлади, ёки “та” ва “нун” бўлади. Масалан задан ва қуштан (*Ўзбек тилидаги маъноси “ҳаракат номи” деб юритилиб, бундай сўзлар “моқ” қўшимчасини олиб келади. Тарж.*)

Масалан: ضَرْبٌ - урмоқ, قَتْلٌ - ўлдирмоқ.

عرب از هر مصدری دوازده چیز اشتقاق میکنند: ماضی، مضارع، اسم فاعل، واسم مفعول، جحد، ونفی، أمر، ونهی، اسم زمان، واسم مکان، اسم آلت، واسم تفضیل.

ماضی زمان گذشته را کویند.

مضارع زمان آینده را کویند.

اسم فاعل نام کننده را کویند.

اسم مفعول نام کرده شده را کویند.

جحد انکار ماضی.

نفی انکار مستقبل.

أمر فرمودن.

كهی باز داشتن.

اسم زمان نام وقت کردن کاری.

اسم مکان نام جای کردن کاری.

اسم آلت نام آنچه کار با وی کنند.

اسم تفضیل نام بهتر.

ضَرَبَ، يَضْرِبُ، ضَرْبًا، فَهُوَ ضَارِبٌ، وَذَاكَ مَضْرُوبٌ، لَمْ يَضْرِبْ، لَا يَضْرِبُ، إِضْرَبْ، لِيَضْرِبْ، لَا تَضْرِبْ، مَضْرِبٌ، مِضْرَابٌ، أَضْرِبْ.

ضَرَبَ زد وی مرد در زمان گذشته فعل ماضی.

يَضْرِبُ میزند و میزد در زمان آینده فعل مضارع.

ضَرْبًا زدن مصدر.

فَهُوَ ضَارِبٌ یکمرد زننده اسم فاعل.

وَذَاكَ مَضْرُوبٌ یکمرد زده شده اسم مفعول.

لَمْ يَضْرِبْ نزد و میزد در زمان گذشته فعل جحد.

لَا يَضْرِبُ نمیزند و میزد در زمان آینده فعل نفی.

إِضْرِبْ بزن تو مرد أمر حاضر.

لِيَضْرِبْ كوتا بزند ويمرد أمر غائب.

لا تَضْرِبْ مَزَنَ تو مرد نهی حاضر.

مَضْرِبٌ وقت زدن وجای زدن اسم زمان واسم مكان.

مِضْرَابٌ آلت زدن اسم آلت.

أَضْرَبُ زنده تر اسم تفضيل.

ИШТИҚОҚ БАЁНИ

Араблар ҳар бир масдардан ўн иккита сўз иштиқоқ қилишади:

Мозий ва музореъ, исми фоъил ва исми мафъул, жаҳд ва нафий, амр ва наҳий, исми замон ва исми макон, исми олат ва исми тафзийл.

Мозий деб, ўтган замонни айтишади. Музореъ деб, келаси замонни айтишади. Исми фоъил деб, бажарувчининг исмига айтишади. Исми мафъул деб, бажарилганнинг исмига айтишади. Жаҳд, мозийнинг инкори, Нафий келаси замон (музореъ)нинг инкори. Амр буйруқ, наҳий қайтариқ. Исми замон, иш-ҳаракатнинг бажарилиш вақтини билдирувчи исм. Исми макон, иш-ҳаракатнинг бажарилиш жойини билдирувчи исм. Исми олат, иш-ҳаракат унинг воситасида бажариладиган нарсанинг исми. Исми тафзийл, орттирма даражадаги исм.

ضَرَبَ - урди, у битта эркак, ўтган замонда, феъли мозий.

يَضْرِبُ - уради, у битта эркак, келаси замонда, феъли музореъ.

ضَارِبٌ - урувчи, битта эркак, исми фоъил.

مَضْرُوبٌ – урилган, битта эркак, исми мафъул.

لَمْ يَضْرِبْ – урмади, у битта эркак, ўтган замонда, феъли жаҳд.

لَا يَضْرِبُ – урмайди, у битта эркак, келаси замонда, феъли нафий.

اَضْرَبْ - ур, сен, битта эркак, амри ҳозир.

لِيَضْرِبَ - айт урсин, у битта эркак, амри ғоиб.

لَا تَضْرِبْ - урма, сен битта эркак, наҳий ҳозир.

مَضْرِبٌ - уриш вақти ва уриш жойи, исми замон ва исми макон.

مِضْرَابٌ - уриш асбоби, исми олат.

أَضْرَبٌ - урувчирок, исми тафзийл.

فعل حدث است اورا محدث می باید محدث او فاعل او است. فاعِل فعل واحد بود و تشنيه بود و جمع بود. هر يك از ينها مُتَكَلِّم بود و مخاطب بود و غائب بود و هر يك از ينها مذکر بود و مؤنث بود. واحد يك تشنيه دو جمع زياده از دو. مُتَكَلِّم سخن كوينده را كويند مخاطب آنكى سخن با وى كويند غائب آنكى سخن از وى كويند مذکر مرد مؤنث زن.

ФЕЪЛ

Феъл ҳодисадир. Уни муҳдиси пайдо қилади. Унинг муҳдиси фобилидир. Феълнинг фобили “воҳид” бўлади, “тасния” бўлади ва “жамъ” бўлади. Ва уларнинг ҳар бири “мутакаллим” (1-шаҳс) бўлади, “мухотаб” (2-шаҳс) бўлади ва “ғоиб” (3-шаҳс) бўлади. Ва уларнинг ҳар бири яна “музаккар” ва “муаннас” жинсда бўлади.

“Воҳид” бирликни, “тасния” иккиликни, жамъ иккитадан ортиқ яъни, кўпликни билдиради. “Мутакаллим” деб, сўзловчига айтишади.

“Мухотаб” сўз унга айтиладиган кишидир. “Ғоиб” сўз ундан айтиладиган кишидир.

“Музаққар” эркак, “муаннас” аёл жинси учундир.

معلوم فعل ماضى را چهارده مثال است: شش غائب را بود وشش مخاطب را بود ودو حکایت نفس را بود.

آن شش کي غائب را بود سی مذکرا بود وسي مؤنث را بود.

آن سی کي مذکرا بود ضرب زد وی مرد در زمان گوزشته صیغی واحد مُذَكَّر غائب معلوم فعل ماضی.

ضربا زدند ایشان دو مرد در زمان گوزشته صیغی تثنية مُذَكَّر غائبین معلوم فعل ماضی.

ضربوا زدند ایشان همی مردان در زمان گوزشته صیغی جمع مذکر غائبین معلوم فعل ماضی.

آن سی کي مؤنث را بود ضربت زد وی زن در زمان گوزشته صیغی واحد مُؤنَّث غائبی معلوم فعل ماضی.

ضربنا زدند ایشان دو زن در زمان گوزشته صیغی تثنية مُؤنَّث غائبتین معلوم فعل ماضی.

ضربن زدند ایشان همی زنان در زمان گوزشته صیغی جمع مؤنث غائبات معلوم فعل ماضی.

آن شش کي مخاطب را بود سی مذکرا بود وسي مؤنث را بود.

آن سی کي مذکرا بود ضربت زدى تو مرد در زمان گوزشته صیغی واحد مذکر مخاطب معلوم فعل ماضی.

ضربتما زدید شما دو مرد در زمان گوزشته صیغی تثنية مذکر مخاطبین معلوم فعل ماضی.

ضَرَبْتُمْ زدید شما همی مردان در زمان گوزشته صیغی جمع مذکر مخاطَبین معلوم فعل ماضی.

آن سی کی مؤنث را بود ضَرَبْتِ زدی تو زن در زمان گوزشته کی صیغی واحده مؤنث مخاطبی معلوم فعل ماضی.

ضَرَبْتُمَا زدید شما دو زن در زمان گوزشته صیغی تثنیی مؤنث مخاطَبتین معلوم فعل ماضی.

ضَرَبْتُنَّ زدید شما همی زنان در زمان گوزشته صیغی جمع مؤنث مخاطبات معلوم فعل ماضی.

آن دو کی حکایت نفس را بود ضَرَبْتُ زدم من مرد یا زن در زمان گوزشته صیغی واحد متکلم معلوم فعل ماضی.

ضَرَبْنَا زدید ما همی مردان و یا همی زنان در زمان گوزشته صیغی متکلم مَعَ الْغَيْرِ معلوم فعل ماضی.

МАЪЛУМ МОЗИЙ ФЕЪЛИ

Маълум “Феъли мозий”нинг ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғойб” (3-шахс), олтитаси “мухотаб” (2-шахс) ва иккитаси мутакаллим (1-шахс)дир. Ўша олтига “ғойб”нинг учтаси “музаккар”, учтаси “муаннасдир”.

Учта “музаккар”:

ضَرَبَ — урди, у битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғойб, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبَا — урди, у иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғойбайн, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبُوا — урдилар, у кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, “маълум феъли мозий”.

Учта муаннас:

ضَرَبَتْ — урди, у битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبَتَا — урди, у иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبِينَ — урдилар, у кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, “маълум феъли мозий”;

Олтита “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас”.

Учта “музаккар”:

ضَرَبْتَ — урдинг, сен битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبْتُمَا — урдинг, сен иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبْتُمْ — урдинглар, сизлар кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли мозий”;

Учта “муаннас”:

ضَرَبْتِ — урдинг, сен битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبْتُمَا — урдинг, сен иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبْتُمْ – урдинглар, сизлар кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “маълум феъли мозий”.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи, гапирувчи):

ضَرَبْتُ – урдим, мен битта эркак ёки аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “маълум феъли мозий”;

ضَرَبْنَا – урдик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “маълум феъли мозий”.

Аگر خواهی کی معلوم فعل ماضی را مجهول کنی ما قبل اخیرا کسر کن وهر مُتَحَرِّکِ کی
پیش از ما قبل آخر است اورا ضم کن تا ضَرَبَ، ضَرَبَ شود. مجهول فعل ماضی را نیز چهارده
مثال است: شش غائب را بود و شش مخاطب را بود و دو حکایت نفس را بود.

آن شش کی غائب را بود سی مذکرا بود وسی مؤنث را بود.

آن سی کی مذکر را بود ضَرَبَ زده شد و یمرد در زمان گذشته صیغی واحد مذکر غائب
مجهول فعل ماضی.

ضَرَبَا زده شدند ایشان دو مرد در زمان گذشته صیغی تثنیه مذکر غائبین مجهول فعل ماضی.

ضَرَبُوا زده شدند ایشان همی مردان در زمان گذشته صیغی جمع مذکر غائبین مجهول فعل
ماضی.

آن سی کی مؤنث را بود ضَرَبَتْ زده شدوی زن در زمان گذشته صیغی واحده مؤنث غائبة
مجهول فعل ماضی.

ضُرِبَتْا زده شدند ایشان دو زن در زمان گذشته صیغی تثنية مؤنث غائبین مجهول فعل ماضی.

ضُرِبْنَ زده شدند ایشان همی زنان در زمان گذشته صیغی جمع مؤنث غائبات مجهول فعل ماضی.

آن شش کی مخاطب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود ضُرِبْتَ زده شدی تو مرد در زمان گذشته صیغة واحد مذکر مخاطب مجهول فعل ماضی.

ضُرِبْتُمَا زده شدید شما دو مرد در زمان گذشته صیغة تثنية مذکر مخاطبین مجهول فعل ماضی.

ضُرِبْتُمْ زده شدید شما همی مردان در زمان گذشته صیغة جمع مذکر مخاطبین مجهول فعل ماضی.

آن سی کی مؤنث را بود ضُرِبْتِ زده شدی تو زن در زمان گذشته صیغة واحدة مؤنث مخاطبة مجهول فعل ماضی.

ضُرِبْتُمَا زده شدید شما دو زن در زمان گذشته صیغة تثنية مؤنث مخاطبتین مجهول فعل ماضی.

ضُرِبْتُنَّ زده شدید شما همی زنان در زمان گذشته صیغة جمع مؤنث مخاطبات مجهول فعل ماضی.

آن دو کی حکایت نفس را بود ضُرِبْتُ زده شدم من مرد یا زن در زمان گذشته صیغة واحد متکلم مجهول فعل ماضی.

ضُرِبْنَا زده شدیم ما همی مردان ویا همی زنان در زمان گذشته صیغة متکلم مَعَ الغیر مجهول فعل ماضی.

МАЖҲУЛ МОЗИЙ ФЕЪЛИ

Агар маълум “мозий феъли”ни мажҳул қилмоқчи бўлсанг, “ма қобла охир”ни яъни, охиридан олдинги ҳарфни касра қил ва ҳар бир “ма қобла охир”дан олдинги ҳаракатни замма қил. Токи, **ضَرَبَ**, **ضُرِبَ** бўлсин.

Мажҳул мозий феълининг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғоиб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси мутакаллимдир. Ўша олтига “ғоиб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Учта “музаккар”:

ضَرَبَ - урилди, у битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғоиб, мажҳул феъли мозий.

ضَرَبَا - урилди, у иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғоибайн, “мажҳул мозий феъли”;

ضَرَبُوا - урилдилар, у кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, “мажҳул феъли мозий”.

Учта муаннас:

ضُرِبَتْ - урилди, у битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, “мажҳул феъли мозий”;

ضُرِبَتَا - урилди, у иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, “мажҳул феъли мозий”;

ضُرِبْنَ - урилдилар, у кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, “мажҳул мозий феъли”;

Олтита “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас”дир. Ўша учта “музаккар”:

ضُرِبْتَ - урилдинг, сен битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “мажҳул феъли мозий”;

ضُرِبْتُمَا - урилдинг, сен иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “мажҳул феъли мозий”;

ضُرِبْتُمْ - урилдинглар, сизлар кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “мажҳул мозий феъли”;

Учта “муаннас”:

ضُرِبْتَ - урилдинг, сен битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “мажҳул мозий феъли”;

ضُرِبْتُمَا - урилдинг, сен иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “мажҳул мозий феъли”;

ضُرِبْتُنَّ - урилдинглар, сизлар кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “мажҳул мозий феъли”.

Иккита мутакаллим:

ضُرِبْتُمْ - урилдим, мен битта эркак ёки аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “мажҳул мозий феъли”;

ضُرِبْنَا - урилдик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “мажҳул мозий феъли”.

معلوم فعل مضارع را نیز چهارده مثال است: شش غائب را بود و شش مخاطب را بود و

دو حکایت نفس را بود. آن شش کی غائب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی

کی مذکرا بود يَضْرِبُ می زند وی مرد در زمان آینده صیغی واحد مذکر غائب معلوم فعل

مضارع. يَضْرِبَانِ می زندایشان دو مرد در زمان آینده صیغی تثنیه مذکر غائبین معلوم فعل

مضارع. يَضْرِبُونَ می زندالیشان همی مردان در زمان آینده صیغی جمع مذکر غائبین معلوم فعل مضارع. آن سی کی مؤنث را بود تَضْرِبُ می زند وی زن در زمان آینده صیغی واحده مؤنث غائبی معلوم فعل مضارع. تَضْرِبَانِ می زندالیشان دو زن در زمان آینده صیغی ثننی مؤنث غائبین معلوم فعل مضارع. يَضْرِبْنَ می زندالیشان همی زنان در زمان آینده صیغی جمع مؤنث غائبات معلوم فعل مضارع. آن شش کی مخاطب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود تَضْرِبُ می زنی تو مرد در زمان آینده صیغی واحد مذکر مخاطب معلوم فعل مضارع. تَضْرِبَانِ می زنیید شما دو مرد در زمان آینده صیغی ثننی مذکر مخاطبین معلوم فعل مضارع. تَضْرِبُونَ می زنیید شما همی مردان در زمان آینده صیغی جمع مذکر مخاطبین معلوم فعل مضارع. آن سی کی مؤنث را بود تَضْرِبِينَ می زنی تو زن در زمان آینده صیغی واحد مؤنث مخاطبی معلوم فعل مضارع. تَضْرِبَانِ می زنیید شما دو زن در زمان آینده صیغی ثننی مؤنث مخاطبتین معلوم فعل مضارع. تَضْرِبْنَ می زنیید شما همی زنان در زمان آینده صیغی جمع مؤنث مخاطبات معلوم فعل مضارع. آن دو کی حکایت نفس را بود أَضْرِبُ می زنم من مرد یا زن در زمان آینده صیغی واحد متکلم معلوم فعل مضارع. نَضْرِبُ می زنییم ما همی مردان و یا همی زنان در زمان آینده صیغی متکلم مع الغیر معلوم فعل مضارع.

МАЪЛУМ ФЕЪЛИ МУЗОРЕЪ

Маълум музореъ феълининг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғойб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси “мутакаллим”дир. Ўша олтига “ғойб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта музаккар:

يَضْرِبُ – уради, у битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғойб, “маълум феъли музореъ”.

يَضْرِبَانِ – уради, у иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғоибайн, “маълум феъли музореъ”.

يَضْرِبُونَ – урадилар, у кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, “маълум феъли музореъ”.

Учта муаннас:

تَضْرِبُ – уради, у битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, “маълум феъли музореъ”.

تَضْرِبَانِ – уради, у иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, “маълум феъли музореъ”.

يَضْرِبْنَ – урадилар, у кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, “маълум феъли музореъ”.

Олтита “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас” дир.

Ўша учта “музаккар”:

تَضْرِبُ – урасан, сен битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “маълум феъли музореъ”.

تَضْرِبَانِ – урасан, сен иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли музореъ”.

تَضْرِبُونَ – урасизлар, сизлар кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли музореъ”.

Учта “муаннас”:

تَضْرِبِينَ – урасан, сен битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “маълум феъли музореъ”.

تَضْرِبَانِ - урасан, сен иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “маълум феъли музореъ”.

تَضْرِبْنِ - урасизлар, сизлар кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “маълум феъли музореъ”.

Иккита мутакаллим:

أَضْرِبُ - ураман, мен битта эркак ёки аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “маълум феъли музореъ”.

نَضْرِبُ - урамиз, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “маълум феъли музореъ”.

аگر خواهی کی معلوم فعل مضارع را مجهول کنی ما قبل اخیرا فتح کن و حرف مضارعت را ضم کن تا **يَضْرِبُ** - **يُضْرَبُ** شود و مجهول فعل مضارع را نیز چهارده مثال است: شش غائب را بود و شش مخاطب را بود و دو حکایت نفس را بود. آن شش کی غائب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود **يُضْرَبُ** زده می شود وی مرد در زمان آینده صیغی واحد مذکر غائب مجهول فعل مضارع. **يُضْرَبَانِ** زده می شوند ایشان دو مرد در زمان آینده صیغی تثنی مذکر غائبین مجهول فعل مضارع. **يُضْرَبُونَ** زده می شوند ایشان همی مردان در زمان آینده صیغی جمع مذکر غائبین مجهول فعل مضارع. آن سی کی مؤنث را بود **تُضْرَبُ** زده می شود وی زن در زمان آینده صیغی واحد مؤنث غائبی مجهول فعل مضارع. **تُضْرَبَانِ** زده می شوند ایشان دو زن در زمان آینده صیغی تثنی مؤنث غائبین مجهول فعل مضارع. **يُضْرَبْنَ** زده می شوند ایشان همی زنان در زمان آینده صیغی جمع مؤنث غائبات مجهول فعل مضارع. آن شش کی مخاطب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود **تُضْرَبُ** زده می شود

تو مرد در زمان آینده صیغی واحد مذکر مخاطب مجهول فعل مضارع. تُضْرَبَانِ زده می شوید شما دو مرد در زمان آینده صیغی تثنیی مذکر مخاطبین مجهول فعل مضارع. تُضْرَبُونَ زده می شوید شما همی مردان در زمان آینده صیغی جمع مذکر مخاطبین مجهول فعل مضارع. آن سی کی مؤنث را بود تُضْرَبِينَ زده می شوی تو زن در زمان آینده صیغی واحده مؤنث مخاطبی مجهول فعل مضارع. تُضْرَبَانِ زده می شوید شما دو زن در زمان آینده صیغی تثنیی مؤنث مخاطبتین مجهول فعل مضارع. تُضْرَبْنَ زده می شوید شما همی زنان در زمان آینده صیغی جمع مؤنث مخاطبات مجهول فعل مضارع. آن دو کی حکایت نفس را بود أُضْرَبُ زده می شوم من مرد یا زن در زمان آینده صیغی واحد متکلم مجهول فعل مضارع. نُضْرَبُ زده می شویم ما همی مردان و یا همی زنان در زمان آینده صیغی متکلم مع الغیر مجهول فعل مضارع.

МАЖҲУЛ ФЕЪЛИ МУЗОРЕЪ

Агар маълум “музореъ” феълини мажҳул қилмоқчи бўлсанг, “ма қобла охир”ни яъни охиридан битта олдинги ҳарф ҳаракатини фатҳа қил ва “музориъат” ҳарфини замма қил. Токи, يُضْرَبُ - يُضْرَبُ бўлсин.

Мажҳул музореъ феълининг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғоиб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси мутакаллим (ҳикоя қилувчи)дир. Ўша олтита “ғоиб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта музаккар:

يُضْرَبُ — урилади, у битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғоиб, “мажҳул феъли музореъ”.

يُضْرَبَانِ - урилади, у иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғоибайн, “мажхул феъли музореъ”.

يُضْرَبُونَ - уриладилар, у кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, “мажхул феъли музореъ”.

Учта муаннас:

تُضْرَبُ - урилади, у битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, “мажхул феъли музореъ”.

تُضْرَبَانِ - урилади, у иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, “мажхул феъли музореъ”.

يُضْرَبْنَ - уриладилар, у кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, “мажхул феъли музореъ”;

Олтита “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас” дир.

Ўша учта “музаккар”:

تُضْرَبُ - уриласан, сен битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “мажхул феъли музореъ”.

تُضْرَبَانِ - уриласан, сен иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “мажхул феъли музореъ”;

يُضْرَبُونَ - уриласизлар, сизлар кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “мажхул феъли музореъ”;

Учта “муаннас”:

تُضْرَبِينَ - уриласан, сен битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “мажхул феъли музореъ”.

تَضْرِبَانُ - уриласан, сен иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “мажхул феъли музореъ”.

تَضْرِبْنِ - уриласизлар, сизлар кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “мажхул феъли музореъ”.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

أَضْرَبُ - уриламан, мен битта эркак ёки аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “мажхул феъли музореъ”.

نُضْرَبُ - уриламиз, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “мажхул феъли музореъ”.

اسم فاعل از ثلاثی مجرّد بر وزن فاعل می آید همچون ضارب و قاتل و از غیر ثلاثی مجرد بر وزن فعل مضارع معلوم می آید باوردن میم مضمومی بجای حرف مضارعت و بکسر ما قبل اخیر همچون مُکْرِم و مُدْخِرَج.

اسم فاعل بر شش صیغی می آید سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود ضارب یک مرد زنده صیغی واحد مذکر اسم فاعل. ضاربان دو مرد زنده صیغی تثنی مذکر اسم فاعل. ضاربون همی مردان زنده صیغی جمع مذکر اسم فاعل. آن سی کی مؤنث را بود ضاربه یک زن زنده صیغی واحد مؤنث اسم فاعل. ضاربتان دو زن زنده صیغی تثنی مؤنث اسم فاعل. ضاریات همی زنان زنده صیغی جمع مؤنث اسم فاعل.

ИСМИ ФОЪИЛ

Исми фoъил сулосий мужаррада **فَاعِلٌ** вазнида келади.

Масалан: **ضَارِبٌ** ва **قَاتِلٌ**. Сулосий мужаррадан бошқасида маълум музореъ феъли вазнида, музориъат ҳарфининг ўрнига “заммалик мим” келтириш ва “ма қобла охир”ни касра қилиш билан келади.

Масалан: **مُدْخِرٌ** ва **مُكْرِمٌ**.

Исми фoъил олтига сийғада келади: учтаси музаккар ва учтаси муанннасдир.

Учта музаккар:

ضَارِبٌ - битта урувчи эркак, сийғаси бирлик, музаккар, исми фoъил.

ضَارِبَانِ - иккита урувчи эркак, сийғаси иккилик, музаккар, исми фoъил.

ضَارِبُونَ - кўп урувчи эркаклар, сийғаси кўплик, музаккар, исми фoъил.

Учта муаннас:

ضَارِبَةٌ - битта урувчи аёл, сийғаси бирлик, муаннас, исми фoъил.

ضَارِبَتَانِ - иккита урувчи аёл, сийғаси иккилик, муаннас, исми фoъил.

ضَارِبَاتٌ - кўп урувчи аёллар, сийғаси кўплик, муаннас, исми фoъил.

اسم مفعول аз ثلاثی مجرد بر وزن **مَفْعُولٌ** می آید همچون **مَضْرُوبٌ** و **مَقْتُولٌ** و از غیر ثلاثی مجرد بر وزن فعل مضارع مجهول می آید با آوردن میم مضمومی بجای حرف مضارعت و بفتح ما قبل اخیر همچون **مُكْرِمٌ** و **مُدْخِرٌ** اسم مفعول بر شش صیغی می آید سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود آن سی کی مذکرا بود **مَضْرُوبٌ** يك مرد زده شده صیغی واحد مذکر اسم مفعول

مَضْرُوبَانِ دو مرد زده شده صيغى تثنىي مذكر اسم مفعول مَضْرُوبُونَ همى مردان زده شده صيغى جمع مذكر اسم مفعول آن سى كى مؤنث را بود مَضْرُوبَةٌ يك زن زده شده صيغى واحده مؤنث اسم مفعول مَضْرُوبَتَانِ دو زن زده شده صيغى تثنىي مؤنث اسم مفعول مَضْرُوبَاتُ همى زنان زده شده صيغى جمع مؤنث اسم مفعول.

ИСМИ МАФЪУЛ

Исми мафъул сулосий мужаррада **مَفْعُولٌ** вазнида келади.

Масалан: **مَقْتُولٌ** ва **مَضْرُوبٌ**.

Сулосий мужарраддан бошқасида мажхул музореъ феълининг вазнида, музориъат ҳарфининг ўрнига заммалик “мим” ва “ма қобла охир”ни фатҳа қилиб келтириш билан келади.

Масалан: **مُدْخَرَجٌ** ва **مُكْرَمٌ**.

Исми мафъул олтига сийғада келади:

Учта музаккар ва учта муаннас.

Ўша учта музаккар:

مَضْرُوبٌ - битта урилган эркак, сийғаси бирлик, музаккар, исми мафъул.

مَضْرُوبَانِ - иккита урилган эркак, сийғаси иккилик, музаккар, исми мафъул.

مَضْرُوبُونَ - кўп урилган эркаклар, сийғаси кўплик, музаккар, исми мафъул.

Учта муаннас:

مَضْرُوبَةٌ - битта урилган аёл, сийғаси бирлик, муаннас, исми мафъул.

مَضْرُوبَتَانِ - иккита урилган аёл, сийғаси иккилик, муаннас, исми мафъул.

مَضْرُوبَاتٌ - кўп урилган аёллар, сийғаси кўплик, муаннас, исми мафъул.

معلوم فعل جحد را نیز چهارده مثال است شش غائب را بود و شش مخاطب را بود و دو حکایت نفس را بود آن شش کی غائب را بود سی مذکر را بود و سی مؤنث را بود آن سی کی مذکر را بود **لم يَضْرِبْ** نزد وی مرد در زمان گذشته صیغی واحد **مُدَّكَّرِ غَائِبِ** معلوم فعل جحد **لم يَضْرِبُوا** نزدند ایشان دو مرد در زمان گذشته صیغی تثنیه **مُدَّكَّرِ غَائِبَيْنِ** معلوم فعل جحد **لم يَضْرِبُوا** نزدند ایشان همی مردان در زمان گذشته صیغی جمع مذکر غائبین معلوم فعل جحد. آن سی کی مؤنث را بود **لم تَضْرِبْ** نزد وی زن در زمان گذشته صیغی واحد مؤنث غائِبِ معلوم فعل جحد **لم تَضْرِبَا** نزدند ایشان دو زن در زمان گذشته صیغی تثنیه مؤنث غائِبَتَيْنِ معلوم فعل جحد **لم يَضْرِبْنَ** نزدند ایشان همی زنان در زمان گذشته صیغی جمع مؤنث غائِبَاتِ معلوم فعل جحد. آن شش کی مخاطب را بود سی مذکر را بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکر را بود **لم تَضْرِبْ** نزدی تو مرد در زمان گذشته صیغی واحد مذکر مخاطب معلوم فعل جحد **لم تَضْرِبَا** نزدیک شما دو مرد در زمان گذشته صیغی تثنیه مذکر مخاطبِین معلوم فعل جحد **لم تَضْرِبُوا** نزدیک شما همی مردان در زمان گذشته صیغی جمع مذکر مخاطبِین معلوم فعل جحد. آن سی کی مؤنث را بود **لم تَضْرِبِي** نزدی تو زن در زمان گذشته صیغی واحد مؤنث مخاطبِی معلوم فعل جحد **لم تَضْرِبَا** نزدیک شما دو زن در زمان گذشته صیغی تثنیه مؤنث مخاطبِتین معلوم فعل جحد **لم تَضْرِبْنَ** نزدیک شما همی زنان در زمان گذشته صیغی جمع مؤنث مخاطبِات معلوم فعل جحد. آن دو کی حکایت نفس را بود **لم أَضْرِبْ**

نزدِم من مرد یا زن در زمان گوزشته صیغی واحد متکلم معلوم فعل جحد لم نَضْرِبْ نزدِم ما همی مردان و یا همی زنان در زمان گوزشته صیغی متکلم مَعَ الْعَيْرِ معلوم فعل جحد.

МАЪЛУМ ФЕЪЛИ ЖАҲД

Маълум жаҳд феълининг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғойб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси мутакаллим (ҳикоя қилувчи)дир. Ўша олтига “ғойб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта музаккар:

لم يَضْرِبْ - урмади, у битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғойб, “маълум феъли жаҳд”.

لم يَضْرِبْنَا - урмади, у иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғойбайн, “маълум феъли жаҳд”.

لم يَضْرِبُوا - урмадилар, у кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғойбайн, “маълум феъли жаҳд”.

Учта муаннас:

لم تَضْرِبْ - урмади, у битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғойб, “маълум феъли жаҳд”.

لم تَضْرِبْنَا - урмади, у иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғойбатайн, “маълум феъли жаҳд”.

لم يَضْرِبْنِ - урмадилар, у кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғойбат, “маълум феъли жаҳд”.

Олтита “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта “музаккар”:

لم تَضْرِبْ - урмадинг, сен битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “маълум феъли жаҳд”.

لم تَضْرِبْنَا - урмадинг, сен иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли жаҳд”.

لم تَضْرِبُوا - урмадинглар, сизлар кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли жаҳд”.

Учта “муаннас”:

لم تَضْرِبِي - урмадинг, сен битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “маълум феъли жаҳд”.

لم تَضْرِبْنَا - урмадинг, сен иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “маълум феъли жаҳд”.

لم تَضْرِبِينَ - урмадинглар, сизлар кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “маълум феъли жаҳд”.

Иккита мутакаллим:

لم أَضْرِبْ - урмадим, мен битта эркак ёки аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “маълум феъли жаҳд”;

لم نَضْرِبْ - урмадик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “маълум феъли жаҳд”.

аگر خواهی کی معلوم فعل جحد را مجهول کنی ما قبل اخیرا فتح کن و حرف مضارعت را ضم کن تا لم یضرب لم یضرب شود. مجهول فعل جحد را نیز چهارده مثال است: شش غائب را بود و شش مخاطب را بود و دو حکایت نفس را بود. آن شش کی غائب را بود سی مذکرا

بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود : لم يُضْرَبْ زده نشد وی مرد در زمان گذشته صیغی واحد مُذَكَّرِ غَائِبٍ مجهول فعل جحد لم يُضْرَبَا زده نشدند ایشان دو مرد در زمان گذشته صیغی تشیی مُذَكَّرِ غَائِبِينَ مجهول فعل جحد لم يُضْرَبُوا زده نشدند ایشان همی مردان در زمان گذشته صیغی جمع مذکر غائبین مجهول فعل جحد. آن سی کی مُؤنَّث را بود لم تُضْرَبْ زده نشد وی زن در زمان گذشته صیغی واحده مُؤنَّث غَائِبِي مجهول فعل جحد لم تُضْرَبَا زده نشدند ایشان دو زن در زمان گذشته صیغی تشیی مُؤنَّث غَائِبَتَيْنِ مجهول فعل جحد لم يُضْرَبْنَ زده نشدند ایشان همی زنان در زمان گذشته صیغی جمع مؤنث غائبات مجهول فعل جحد. آن شش کی مخاطب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود لم تُضْرَبْ زده نشدی تو مرد در زمان گذشته صیغی واحد مذکر مخاطب مجهول فعل جحد لم تُضْرَبَا زده نشدید شما دو مرد در زمان گذشته صیغی تشیی مذکر مخاطبین مجهول فعل جحد لم تُضْرَبُوا زده نشدید شما همی مردان در زمان گذشته صیغی جمع مذکر مخاطبین مجهول فعل جحد. آن سی کی مؤنث را بود لم تُضْرَبِي زده نشدی تو زن در زمان گذشته صیغی واحده مؤنث مخاطبی مجهول فعل جحد لم تُضْرَبَا زده نشدید شما دو زن در زمان گذشته صیغی تشیی مُؤنَّث مخاطبتین مجهول فعل جحد لم تُضْرَبْنَ زده نشدید شما همی زنان در زمان گذشته صیغی جمع مؤنث مخاطبات مجهول فعل جحد. آن دو کی حکایت نفس را بود لم أُضْرَبْ زده نشدم من مرد و یا زن در زمان گذشته صیغی واحد متکلم مجهول فعل جحد لم يُضْرَبْ زده نشدیم ما همی مردان و یا همی زنان در زمان گذشته صیغی متکلم مَعَ الْعَيْرِ مجهول فعل جحد.

МАЖҲУЛ ФЕЪЛИ ЖАҲД

Агар маълум “феъли жаҳд”ни мажҳул қилмоқчи бўлсанг, “ма қобла охир”ни фатҳа қил, ва мудориъат ҳарфини замма қил.

Токи, لم يُضْرَبْ - لم يُضْرَبْ бўлсин.

“Мажхул феъли жаҳд”нинг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғойб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси мутакаллим (ҳикоя қилувчи). Ўша олтига “ғойб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта музаккар:

لَمْ يُضْرَبْ - урилмади, у битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғойб, “мажхул феъли жаҳд”.

لَمْ يُضْرَبَا - урилмади, у иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғойбайн, “мажхул феъли жаҳд”.

لَمْ يُضْرَبُوا - урилмадилар, у кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғойбайн, “мажхул феъли жаҳд”.

Учта муаннас:

لَمْ تُضْرَبْ - урилмади, у битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғойб, “мажхул феъли жаҳд”.

لَمْ تُضْرَبَا - урилмади, у иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғойбатайн, “мажхул феъли жаҳд”.

لَمْ يُضْرَبْنَ - урилмадилар, у кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғойбат, “мажхул феъли жаҳд”.

Олтига “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта “музаккар”:

لَمْ تُضْرَبْ - урилмадинг, сен битта эркак, ўтган замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “мажхул феъли жаҳд”.

لَمْ تُضْرَبَا - урилмадинг, сен иккита эркак, ўтган замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “мажхул феъли жаҳд”.

لم تُضْرَبُوا - урилмадинглар, сизлар кўп эркаклар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “мажхул феъли жаҳд”.

Учта “муаннас”:

لم تُضْرَبِي - урилмадинг, сен битта аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “мажхул феъли жаҳд”.

لم تُضْرَبَا - урилмадинг, сен иккита аёл, ўтган замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “мажхул феъли жаҳд”.

لم تُضْرَبَيْنِ - урилмадинглар, сизлар кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “мажхул феъли жаҳд”.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

لم أُضْرَبْ - урилмадим, мен битта эркак ёки аёл, ўтган замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “мажхул феъли жаҳд”.

لم نُضْرَبْ - урилмадик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, ўтган замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “мажхул феъли жаҳд”.

معلوم فعل نفى را نیز چهارده مثال است: شش غائب را بود وشش مخاطب را بود و دو حکایت نفس را بود. آن شش کی غائب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود لا یضربُ نمی زند وی مرد در زمان آینده صیغی واحد مذکر غائب معلوم فعل نفی. لا یضربانِ نمی زند ایشان دو مرد در زمان آینده صیغی تثنیی مذکر غائبین معلوم فعل نفی. لا یضربونَ نمی زند ایشان همی مردان در زمان آینده صیغی جمع مذکر غائبین معلوم فعل نفی. آن سی کی مؤنث را بود لا تضربُ نمی زند وی زن در زمان آینده صیغی واحد مؤنث غائبی معلوم فعل نفی. لا تضربانِ نمی زند ایشان دو زن در زمان آینده صیغی تثنیی مؤنث غائبین معلوم فعل

نفي. لا يَضْرِبَنَّ نفي زنده اليشان همي زنان در زمان آينده صيغى جمع مؤنث غائبات معلوم فعل نفي. آن شش كي مخاطب را بود سى مذكرا بود و سى مؤنث را بود. آن سى كي مذكرا بود لا تَضْرِبُ نفي زنى تو مرد در زمان آينده صيغى واحد مذكر مخاطب معلوم فعل نفي. لا تَضْرِبَانِ نفي زنى شما دو مرد در زمان آينده صيغى تثنيى مذكر مخاطبين معلوم فعل نفي. لا تَضْرِبُونِ نفي زنى شما همي مردان در زمان آينده صيغى جمع مذكر مخاطبين معلوم فعل نفي. آن سى كي مؤنث را بود لا تَضْرِبِينَ نفي زنى تو زن در زمان آينده صيغى واحده مؤنث مخاطبي معلوم فعل نفي. لا تَضْرِبَانِ نفي زنى شما دو زن در زمان آينده صيغى تثنيى مؤنث مخاطبتين معلوم فعل نفي. لا تَضْرِبَنَّ نفي زنى شما همي زنان در زمان آينده صيغى جمع مؤنث مخاطبات معلوم فعل نفي. آن دو كي حكايت نفس را بود لا أَضْرِبُ نفي من مرد و يا زن در زمان آينده صيغى واحد متكلم معلوم فعل نفي. لا نَضْرِبُ نفي من همي مردان و يا همي زنان در زمان آينده صيغى متكلم مع الغير معلوم فعل نفي.

МАЪЛУМ ФЕЪЛИ НАФИЙ

“Маълум феъли нафий”нинг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғоиб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси мутакаллим (ҳикоя қилувчи)дир. Ўша олтига “ғоиб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта музаккар:

لا يَضْرِبُ - урмайди, у битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғоиб, “маълум феъли нафий”.

لا يَضْرِبَانِ - урмайди, у иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғоибайн, “маълум феъли нафий”.

لا يَضْرِبُونَ - урмайдилар, у кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, “маълум феъли нафий”.

Учта муаннас: لا تَضْرِبُ - урмайди, у битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, “маълум феъли нафий”.

لا تَضْرِبَانِ - урмайди, у иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, “маълум феъли нафий”.

لا يَضْرِبْنَ - урмайдилар, у кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, “маълум феъли нафий”.

Олтита “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас” дир.

Ўша учта “музаккар”:

لا تَضْرِبُ - урмайсан, сен битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “маълум феъли нафий”.

لا تَضْرِبَانِ - урмайсан, сен иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли нафий”.

لا تَضْرِبُونَ - урмайсизлар, сизлар кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли нафий”.

Учта “муаннас”:

لا تَضْرِبِينَ - урмайсан, сен битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “маълум феъли нафий”.

لا تَضْرِبَانِ - урмайсан, сен иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “маълум феъли нафий”.

لا تَضْرِبْنَ - урмайсизлар, сизлар кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “маълум феъли нафий”.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

لا أَضْرِبُ - урмайман, мен битта эркак ёки аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “маълум феъли нафий”.

لا نَضْرِبُ – урмаймиз, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “маълум феъли нафий”.

Аگر خواهی کی معلوم فعل نفی را مجهول کنی ما قبل اخیرا فتح کن و حرف مضارعت را ضم کن تا لا یَضْرِبُ لا یَضْرِبُ شود و مجهول فعل نفی را نیز چهارده مثال است: شش غائب را بود و شش مخاطب را بود و دو حکایت نفس را بود. آن شش کی غائب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود لا یَضْرِبُ زده نمی شود وی مرد در زمان آینده صیغی واحد مذکر غائب مجهول فعل نفی. لا یَضْرِبَانِ زده نمی شوند ایشان دو مرد در زمان آینده صیغی تثنی مذکر غائبین مجهول فعل نفی. لا یَضْرِبُونَ زده نمی شوند ایشان همی مردان در زمان آینده صیغی جمع مذکر غائبین مجهول فعل نفی. آن سی کی مؤنث را بود لا تُضْرِبُ زده نمی شود وی زن در زمان آینده صیغی واحد مؤنث غائبی مجهول فعل نفی. لا تُضْرِبَانِ زده نمی شوند ایشان دو زن در زمان آینده صیغی تثنی مؤنث غائبین مجهول فعل نفی. لا یَضْرِبْنَ زده نمی شوند ایشان همی زنان در زمان آینده صیغی جمع مؤنث غائبات مجهول فعل نفی. آن شش کی مخاطب را بود سی مذکر را بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکر را بود لا تُضْرِبُ زده نمی شوی تو مرد در زمان آینده صیغی واحد مذکر مخاطب مجهول فعل نفی. لا تُضْرِبَانِ زده نمی شوید شما دو مرد در زمان آینده صیغی تثنی مذکر مخاطبین مجهول فعل نفی. لا تُضْرِبُونَ زده نمی شوید شما همی مردان در زمان آینده صیغی جمع مذکر مخاطبین مجهول فعل نفی. آن سی کی مؤنث را بود لا تُضْرِبِينَ زده نمی شوی تو زن در زمان آینده صیغی واحد مؤنث مخاطبی مجهول فعل نفی. لا تُضْرِبِينَ زده نمی شوید شما دو زن در زمان آینده صیغی تثنی مؤنث مخاطبتین مجهول فعل نفی. لا

تُضْرَبْنَ زده نمی شوید شما همی زنان در زمان آینده صیغی جمع مؤنث مخاطبات مجهول فعل نفی. آن
دو کی حکایت نفس را بود لا أُضْرَبُ زده نمی شوم من مرد یا زن در زمان آینده صیغی واحد
متکلم مجهول فعل نفی. لا نُضْرَبُ زده نمی شویم ما همی مردان و یا همی زنان در زمان آینده
صیغی متکلم مع الغیر مجهول فعل نفی.

МАЖҲУЛ ФЕЪЛИ НАФИЙ

Агар маълум “нафий” феълини мажҳул қилмоқчи бўлсанг, “ма қобла охир”ни фатҳа қил ва “мудориъат” ҳарфини замма қил.

Токи, لا يُضْرَبُ , لا يَضْرَبُ бўлсин. Мажҳул феъли нафийнинг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғоиб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси мутакаллим (ҳикоя қилувчи)дир. Ўша олтига “ғоиб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта музаккар:

لا يُضْرَبُ - урилмайди, у битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари ғоиб, “мажҳул феъли нафий”.

لا يُضْرَبَانِ - урилмайди, у иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари ғоибайн, “мажҳул феъли нафий”.

لا يُضْرَبُونَ - урилмайдилар, у кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, “мажҳул феъли нафий”.

Учта муаннас: لا تُضْرَبُ - урилмайди, у битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, “мажҳул феъли нафий”.

لا تُضْرَبَانِ - урилмайди, у иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, “мажхул феъли нафий”.

لا يُضْرَبَنَّ - урилмайдилар, у кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, “мажхул феъли нафий”.

Олтита “мухотаб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас” дир.

Ўша учта “музаккар”:

لا تُضْرَبُ - урилмайсан, сен битта эркак, келаси замонда, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “мажхул феъли нафий”.

لا تُضْرَبَانِ - урилмайсан, сен иккита эркак, келаси замонда, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “мажхул феъли нафий”.

لا تُضْرَبُونَ - урилмайсизлар, сизлар кўп эркаклар, келаси замонда, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “мажхул феъли нафий”.

Учта “муаннас”:

لا تُضْرَبِينَ - урилмайсан, сен битта аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “мажхул феъли нафий”.

لا تُضْرَبَانِ - урилмайсан, сен иккита аёл, келаси замонда, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “мажхул феъли нафий”.

لا تُضْرَبِنَّ - урилмайсизлар, сизлар кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “мажхул феъли нафий”.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

لا أُضْرَبُ - урилмайман, мен битта эркак ёки аёл, келаси замонда, сийғаси бирлик, мутакаллим, “мажхул феъли нафий”.

لا نُضْرِبُ - урилмаймиз, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, келаси замонда, сийғаси кўплик, мутакаллим, “мажҳул феъли нафий.

امر بر دو قسم است امر بی لام و امر با لام امر بی لام را از شش صیغی فعل مضارع مخاطب معلوم می گیرند با دو عمل. عمل اوّل آنکی نظر بر اخیر کلمی می کنند اگر اخیر کلمی صحیح باشد ساکن می کنند همچون **إِضْرِبْ** و **اعْلَمْ** و اگر ما قبل اخیر معتل ساکن باشد او را می اندازند همچون **قُلْ** و **بِعْ** و اگر اخیر کلمی یادغم باشد بحالش می گزارند و اگر صیغی از **بابِ يَفْعَلُ** بضم عین باشد در اخیرش چهار وجهدو است ضم و فتح و کسر و تسکین بعد از **فكّ** ادغام مثل **شُدُّ شُدًّا شُدًّا أَشُدُّدُ**. و اگر صیغی از غیر **بابِ يَفْعَلُ** بضم عین باشد در اخیرش سی وجهدو است فتح و کسر و تسکین بعد از **فكّ** ادغام مثل **فَرَّ فَرًّا فَرًّا أَفَرَّرَ**. و اگر اخیر کلمی معتل ساکن باشد او را می اندازند مثل **إِزْمِ** و **أُدْعُ** و **إِخْشَ**. عمل دوّم آنکی تا کی حرف مضارعت است او را می اندازند نظر بما یلی حرف مضارعت می کنند اگر ما یلی حرف مضارعت متحرک باشد امر تمام میشود همچون **قُلْ** و **بِعْ**. و اگر ما یلی حرف مضارعت ساکن باشد نظر بعین بابش می کنند آگ صیغی از **بابِ يَفْعَلُ** بضم عین باشد بر اوّلش همزی وصلی مضمومی را می آرند مثل **أَنْضُرُ** و **أُقْتُلُ**. و اگر صیغی از **بابِ يَفْعَلُ** بضم عین نباشد بر اوّلش همزی وصلی مکسور را می آرند همچون **إِضْرِبْ** و **اعْلَمْ**. و اگر صیغی از **بابِ أَفْعَلِ يَفْعَلُ** باشد بر اوّلش همزی مفتوحی ساقطی را می آرند خواه ما یلی حرف مضارعت متحرک باشد خواه ساکن امر تمام می شود مثل **أَكْرِمُ** و **أَقِمُ**. امر بی لام بر شش صیغی می آید سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود آن سی کی مذکرا بود **إِضْرِبْ** بزن تو مرد صیغی واحد مذکر امر بی لام. **إِضْرِبَا** بزنید شما دو مرد صیغی تثنی مذکر امر بی لام. **إِضْرِبُوا** بزنید شماهی مردان صیغی جمع مذکر امر بی لام. آن سی کی مؤنث را بود **إِضْرِبِي** بزن تو زن صیغی واحد مؤنث امر بی لام. **إِضْرِبَا** بزنید شما دو زن صیغی تثنی مؤنث امر بی لام. **إِضْرِبْنَ** بزنید شما همی زنان صیغی جمع مؤنث امر بی لام.

АМР

Амр икки қисмдан иборатдир: “Ломсиз амр” ва “Ломли амр”.

“Ломсиз амр”ни олтита “маълум музореъ феъли”нинг мухотабидан икки амал билан олинади. Биринчи амал шуки, калиманинг охирига қаралади. Агар калиманинг охири саҳиҳ бўлса, сокин қилинади.

Масалан: **إِعْلَمَ** ва **إِضْرِبْ** каби.

Агар “ма қобла охир” иллатли сокин бўлса, у иллат ҳарфини ташлаб юборилади. Масалан: **بَع** ва **قُلْ**.

Агар калиманинг охири идғомли бўлса, ўз ҳолича қолдирилади. Агар сийға бунда **عَيْن**-и заммалик **يَفْعُلُ** бобида бўлса, охирида тўрт кўриниш бўлади: “замма”, “фатҳа”, “касра” ва идғоми ёйилганда “таскин”.

Масалан: **شُدُّ**, **شُدَّ**, **شُدَّ**, **أَشُدُّدْ**.

Агар сийға бунда **عَيْن**-и заммалик **يَفْعُلُ** бобидан бошқа бобда бўлса, охирида уч кўриниш бўлади: “фатҳа”, “касра” ва идғоми ёйилганда “таскин”.

Масалан: **فَرَّ** **فَرَّ** **إِفْرِرْ**

Агар калиманинг охири иллатли сокин бўлса, у иллат ҳарфини ташлаб юборилади.

Масалан: **إِخْشَ** ва **أَدْغُ** ва **إِزْم**.

Иккинчи амал: музориъат ҳарфини ташлаб юборилади ва музориъат ҳарфига ёпишган ҳарфга қаралади. Агар музориъат ҳарфига ёпишган ҳарф ҳаракатли бўлса, амр тамом бўлади.

Масалан: **بِعْ** ва **قُلْ**.

Агар музориъат ҳарфига ёпишган ҳарф сокин бўлса, **عين** - бобига қаралади. Агар сийға бунда **عين**-и заммалик **يَفْعُلْ** бобида бўлса, аввалига заммалик васлий ҳамзани олиб келинади.

Масалан: **أَقْتُلْ** ва **أَنْصُرْ**.

Агар сийға бунда **عين**-и заммалик **يَفْعُلْ** бобида бўлмаса, аввалига касралик васлий ҳамзани олиб келинади.

Масалан: **إِغْلَمْ** ва **إِضْرِبْ**.

Агар сийға **أَفْعَلْ** - **يَفْعُلْ** бобида бўлса, аввалига фатҳалик тушиб кетган ҳамзани олиб келинади, хоҳ музориъат ҳарфига ёпишган ҳарф ҳаракатли бўлсин, хоҳ сокин бўлсин, амр тамом бўлади.

Масалан: **أَكْرَمْ** ва **أَقِمْ** каби.

Ломсиз амр олтига сийғада келади: учта музаккар ва учта муаннас. Учта музаккар:

إِضْرِبْ - ур, сен битта эркак, сийғаси бирлик, музаккар, “ломсиз амр”.

إِضْرِبْنَا - ур, сен иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккар, “ломсиз амр”.

إِضْرِبُوا - уринглар, сизлар кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккар, “ломсиз амр”.

Учта муаннас:

إِضْرِبِي - ур, сен битта аёл, сийғаси бирлик, муаннас, “ломсиз амр”.

إِضْرِبْنَا - ур, сен иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннас, “ломсиз амр”.

إِضْرِبْنَ - уринглар, сизлар кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннас,
“ломсиз амр”.

امر با لام را از شش صیغی فعل مضارع غائب معلوم و از دوی متکلم می گیرند بعمل اول بعد از در آوردن لام مکسوره بر اول فعل مضارع مثل لِيَضْرِبْ وَيُعَلِّمَ. معلوم امر با لام بر هشت صیغی می آید شش غائب را بود و دو حکایت نفس را بود. آن شش کی غائب را بود سی مذکر را بود و سی مؤنث را بود آن سی کی مذکر را بود لِيَضْرِبْ گو تا بزند وی مرد صیغی واحد مُذَكَّرِ غَائِبِ معلوم امر با لام لِيَضْرِبَا گو تا بزند ایشان دو مرد صیغی تثنی مُذَكَّرِ غَائِبَيْنِ معلوم امر با لام لِيَضْرِبُوا گو تا بزند ایشان همی مردان صیغی جمع مذکر غائبین معلوم امر با لام آن سی کی مؤنث را بود لَتَضْرِبْ گو تا بزند وی زن صیغی واحده مؤنث غائِبِ معلوم امر با لام لَتَضْرِبَا گو تا بزند ایشان دو زن صیغی تثنی مؤنث غائبتین معلوم امر با لام لِيَضْرِبْنَ گو تا بزند ایشان همی زنان صیغی جمع مؤنث غائبات معلوم امر با لام . آن دو کی حکایت نفس را بود لَاَضْرِبْ گو تا بزند من مرد یا زن صیغی واحد متکلم معلوم امر با لام لَتَضْرِبْ گو تا بزند ما همی مردان و یا همی زنان صیغی متکلم مع الغیر معلوم امر با لام.

“ЛОМ”ЛИК АМР

“Лом”ли амрни маълум музореъ феълининг олтига “ғоиб” сийғасидан ва иккита “мутакаллим” сийғасидан, биринчи амалдан кейин маълум музореъ феълининг аввалига касралик “лом”ни келтириш орқали олишади.

Масалан: لِيَضْرِبْ ва لِيُعَلِّمَ.

Маълум “лом”лик амр саккизта сийғада келади: олтига ғоиб ва иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи).

Ўша олтига ғоибнинг учтаси музаккар ва учтаси муаннасдир.

Учта музаккар:

لِيَضْرِبْ - айт урсин, у битта эркак, сийғаси бирлик, музаккари ғоиб, маълум “лом”ли амр.

لِيَضْرِبَا - айт урсин, у иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккари ғоибайн, маълум “лом”ли амр.

لِيَضْرِبُوا - айт урсинлар, у кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, маълум “лом”ли амр.

Учта муаннас:

لَتَضْرِبْ - айт урсин, у битта аёл, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, маълум “лом”ли амр.

لَتَضْرِبَا - айт, урсин, у иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, маълум “лом”ли амр.

لَيَضْرِبْنَ - айт, урсинлар, у кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, маълум “лом”ли амр.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

لَاضْرِبْ - айт урай, мен битта эркак ёки аёл, сийғаси бирлик, мутакаллим, маълум “лом”ли амр.

لِنَضْرِبْ - айт урайлик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, сийғаси кўплик, мутакаллим, маълум “лом”лик амр.

آگر خواهی کی معلوم امر با لام را مجهول کنی ما قبل اخیرا فتح کن و حرف مضارعت را ضم کن تا لِيُضْرَبْ لِيُضْرَبْ شود. و مجهول امر با لام را نیز چهارده مثال است: شش غائب را بود و شش مخاطب را بود و دو حکایت نفس را بود و شش مخاطب را تقدیم می کنند بر شش غائب. آن شش کی مخاطب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود لِتُضْرَبْ گو تا زده شوی تو مرد صیغی واحد مذکر مخاطب مجهول امر با لام. لِتُضْرَبَا گو تا زده شوید شما دو مرد صیغی تشیی مذکر مخاطبین مجهول امر با لام. لِتُضْرَبُوا گو تا زده شوید شما همی مردان صیغی جمع مذکر مخاطبین مجهول امر با لام. آن سی کی مؤنث را بود لِتُضْرَبِي گو تا زده شوی تو زن صیغی واحده مؤنث مخاطبی مجهول امر با لام. لِتُضْرَبَا گو تا زده شوید شما دو زن صیغی تشیی مؤنث مخاطبتین مجهول امر با لام. لِتُضْرَبَنَّ گو تا زده شوید شما همی زنان صیغی جمع مؤنث مخاطبات مجهول امر با لام. آن شش کی غائب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود لِيُضْرَبْ گو تا زده شود وی مرد صیغی واحد مذکر غائب مجهول امر با لام. لِيُضْرَبَا گو تا زده شوند ایشان دو مرد صیغی تشیی مذکر غائبین مجهول امر با لام. لِيُضْرَبُوا گو تا زده شوند ایشان همی مردان صیغی جمع مذکر غائبین مجهول امر با لام. آن سی کی مؤنث را بود لِتُضْرَبْ گو تا زده شود وی زن صیغی واحده مؤنث غائبی مجهول امر با لام. لِتُضْرَبَا گو تا زده شوند ایشان دو زن صیغی تشیی مؤنث غائبتین مجهول امر با لام. لِيُضْرَبَنَّ گو تا زده شوند ایشان همی زنان صیغی جمع مؤنث غائبات مجهول امر با لام. آن دو کی حکایت نفس را بود لَأُضْرَبْ گو تا زده شوم من مرد یا زن صیغی واحد متکلم مجهول امر با لام لِنُضْرَبْ گو تا زده شویم ما همی مردان و یا همی زنان صیغی متکلم مع الغیر مجهول امر با لام.

МАЖҲУЛ “ЛОМ”ЛИ АМР

Агар маълум “лом”ли амрни мажхул қилмоқчи бўлсанг, “ма қобла охир”ни фатҳа қил ва музориъат ҳарфини замма қил. Токи, **لِيَضْرِبْ**, **لِيَضْرِبْ** бўлсин.

Мажхул “лом”лик амрнинг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “ғойиб”, олтитаси “мухотаб” ва иккитаси мутакаллим (ҳикоя қилувчи). Олтита “мухотаб”ни олтита “ғойиб”дан олдин келтирилади. Олтита “мухотаб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта “музаккар”:

لِيَضْرِبْ - урил, сен битта эркак, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, мажхул “лом”лик амр.

لِيَضْرِبَانَا - урил, сен иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, мажхул “лом”лик амр.

لِيَضْرِبُوا - урилинглар, сизлар кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, мажхул “лом”лик амр.

Учта “муаннас”:

لِيَضْرِبْنِي - урил, сен битта аёл, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, мажхул “лом”лик амр.

لِيَضْرِبَانَا - урил, сен иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, мажхул “лом”лик амр.

لِيَضْرِبْنَ - урилинглар, сизлар кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, мажхул “лом”лик амр.

Олтита ғойибнинг ҳам учтаси музаккар ва учтаси муаннас.

Ўша учта музаккар:

لِيَضْرِبْ - урилсин, у битта эркак, сийғаси бирлик, музаккари ғойиб, мажхул “лом”лик амр.

لِيُضْرَبَا - урилсин, у иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккари ғоибайн, мажхул “лом”лик амр.

لِيُضْرَبُوا - урилсинлар, у кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккари ғоибайн, мажхул “лом”лик амр.

Учта муаннас:

لِتُضْرَبَ - урилсин, у битта аёл, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб, мажхул “лом”лик амр.

لِتُضْرَبَا - урилсин, у иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннаси ғоибатайн, мажхул “лом”лик амр.

لِيُضْرَبْنَ - урилсинлар, у кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннаси ғоибат, мажхул “лом”ли амр.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

لَا تُضْرَبَ - урилайин, мен битта эркак ёки аёл, сийғаси бирлик, мутакаллим, мажхул “лом”лик амр.

لِنُضْرَبَ - урилайлик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, сийғаси кўплик, мутакаллим, мажхул “лом”лик амр.

معلوم فعل نهي را نیز چهارده مثال است: شش مخاطب را بود و شش غائب را بود و دو حکایت نفس را بود آن شش کی مخاطب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکرا بود لَا تُضْرَبُ مزن تو مرد صیغی واحد مذکر مخاطب معلوم فعل نھی لَا تُضْرَبَا مزید شما دو مرد صیغی تثنی مذکر مخاطبین معلوم فعل نھی. لَا تُضْرَبُوا مزید شما همی مردان صیغی جمع مذکر مخاطبین معلوم فعل نھی. آن سی کی مؤنث را بود لَا تُضْرَبِي مزن تو زن صیغی واحده مؤنث مخاطبی معلوم فعل نھی لَا تُضْرَبَا مزید شما دو زن صیغی تثنی مؤنث مخاطبتین معلوم فعل نھی

لا تَضْرِبَنَّ مزید شما همی زنان صیغی جمع مؤنث مخاطبات معلوم فعل نھی. آن شش کی غائب را بود سی مذکرا بود و سی مؤنث را بود آن سی کی مذکرا بود لا یَضْرِبُ مزند وی مرد صیغی واحد مُذَكَّرِ غَائِبِ معلوم فعل نھی لا یَضْرِبُ مزند الیشان دو مرد صیغی تثنیی مُذَكَّرِ غَائِبِینِ معلوم فعل نھی لا یَضْرِبُوا مزند الیشان همی مردان صیغی جمع مذکر غائبین معلوم فعل نھی. آن سی کی مؤنث را بود لا تَضْرِبُ مزند وی زن صیغی واحده مُؤنَّثِ غَائِبِیِ معلوم فعل نھی لا تَضْرِبُ مزند الیشان دو زن صیغی تثنیی مُؤنَّثِ غَائِبِتِینِ معلوم فعل نھی لا یَضْرِبَنَّ مزند الیشان همی زنان صیغی جمع مؤنث غائبات معلوم فعل نھی. آن دو کی حکایت نفس را بود لا أَضْرِبُ مزند من مرد یا زن صیغی واحد متکلم معلوم فعل نھی لا نَضْرِبُ مزند ما همی مردان و یا همی زنان صیغی متکلم مَعَ الغَیْرِ معلوم فعل نھی.

МАЪЛУМ ФЕЪЛИ НАҲИЙ

“Маълум феъли наҳий”нинг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “мухотаб”, олтитаси “ғойб” ва иккитаси мутакаллим (ҳикоя қилувчи)дир. Ўша олтита “мухотаб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта “музаккар”:

لا تَضْرِبُ - урмагин, сен битта эркак, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “маълум феъли наҳий”.

لا تَضْرِبَا - урмагин, сен иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли наҳий”.

لا تَضْرِبُوا - урмангизлар, сизлар кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “маълум феъли наҳий”.

Учта “муаннас”:

لا تَضْرِبِي - урмагин, сен битта аёл, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб,
“маълум феъли наҳий”.

لا تَضْرِبَانَا - урмагин, сен иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “маълум феъли наҳий”.

لا تَضْرِبْنَ - урмангизлар, сизлар кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “маълум феъли наҳий”.

Олтита “ғойб”нинг ҳам учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас” дир.

Ўша учта музаккар:

لا يَضْرِبُ - урмасин, у битта эркак, сийғаси бирлик, музаккари ғойб,
“маълум феъли наҳий”.

لا يَضْرِبَانَا - урмасин, у иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккари ғойбайн, “маълум феъли наҳий”.

لا يَضْرِبُونَا - урмасинлар, у кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккари ғойбайн, “маълум феъли наҳий”.

Учта муаннас: لا تَضْرِبُ - урмасин, у битта аёл, сийғаси бирлик, муаннаси ғойб, “маълум феъли наҳий”.

لا تَضْرِبَانَا - урмасин, у иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннаси ғойбатайн, “маълум феъли наҳий”.

لا يَضْرِبْنَ - урмасинлар, у кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннаси ғойбат, “маълум феъли наҳий”.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

لا أَضْرِبُ - урмайин, мен битта эркак ёки аёл, сийғаси бирлик, мутакаллим, “маълум феъли наҳий”.

لا نَضْرِبُ - урмайлик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, сийғаси кўплик, мутакаллим, “маълум феъли наҳий”.

اگر خواهی کی معلوم فعل نھی را مجهول کنی ما قبل اخیر را فتح کن و حرف مضارعت را ضم کن تا لا تَضْرِبُ لا تُضْرَبُ شود و مجهول فعل نھی را نیز چهارده مثال است: شش مخاطب را بود و شش غائب را بود و دو حکایت نفس را بود آن شش کی مخاطب را بود سی مذکر را بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکر بود لا تُضْرَبُ زده نشوی تو مرد صیغی واحد مذکر مخاطب مجهول فعل نھی لا تُضْرَبُ زده نشوید شما دو مرد صیغی تثنیی مذکر مخاطبین مجهول فعل نھی لا تُضْرَبُوا زده نشوید شما همی مردان صیغی جمع مذکر مخاطبین مجهول فعل نھی. آن سی کی مؤنث را بود لا تُضْرَبُ زده نشوی تو زن صیغی واحد مؤنث مخاطبی مجهول فعل نھی لا تُضْرَبُ زده نشوید شما دو زن صیغی تثنیی مؤنث مخاطبتین مجهول فعل نھی لا تُضْرَبْنَ زده نشوید شما همی زنان صیغی جمع مؤنث مخاطبات مجهول فعل نھی. آن شش کی غائب را بود سی مذکر را بود و سی مؤنث را بود. آن سی کی مذکر بود: لا يُضْرَبُ زده مشود وی مرد صیغی واحد مُذَكَّرِ غَائِبِ مجهول فعل نھی لا يُضْرَبُ زده مشوند ایشان دو مرد صیغی تثنیی مُذَكَّرِ غَائِبِینِ مجهول فعل نھی لا يُضْرَبُوا زده مشوند ایشان همی مردان صیغی جمع مذکر غائبین مجهول فعل نھی. آن سی کی مؤنث را بود لا تُضْرَبُ زده مشود وی زن صیغی واحد مؤنث غائِبِیِ مجهول فعل نھی لا تُضْرَبُ زده مشوند ایشان دو زن صیغی تثنیی مؤنث غائِبِینِ مجهول فعل نھی لا يُضْرَبْنَ زده مشوند ایشان همی زنان صیغی جمع مؤنث غائبات مجهول فعل نھی. آن دو کی حکایت نفس را بود لا أُضْرَبُ زده مشوم من مرد و یا زن صیغی واحد متکلم مجهول فعل نھی لا نُضْرَبُ زده مشویم ما همی مردان و یا همی زنان صیغی متکلم مَعَ الْعَيْرِ مجهول فعل نھی.

МАЖҲУЛ ФЕЪЛИ НАҲИЙ

Агар маълум “наҳий” феълини мажҳул қилмоқчи бўлсанг, “ма қобла охир”ни фатҳа қил ва “музориъат” ҳарфини замма қил.

Токи, **لا تُضْرَبُ - لا تَضْرَبُ** бўлсин.

Мажҳул феъли наҳийнинг ҳам ўн тўртта мисоли бор. Ундан олтитаси “мухотаб”, олтитаси “ғоиб” ва иккитаси ҳикоя қилувчидир. Ўша олтига “мухотаб”нинг учтаси “музаккар” ва учтаси “муаннас”дир.

Ўша учта “музаккар”:

لا تُضْرَبُ - урилмагин, сен битта эркак, сийғаси бирлик, музаккари мухотаб, “мажҳул феъли наҳий”.

لا تُضْرَبَا - урилмагин, сен иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккари мухотабайн, “мажҳул феъли наҳий”.

لا تُضْرَبُوا - урилманглар, сизлар кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккари мухотабайн, “мажҳул феъли наҳий”.

Учта “муаннас”:

لا تُضْرَبِي - урилмагин, сен битта аёл, сийғаси бирлик, муаннаси мухотаб, “мажҳул феъли наҳий”.

لا تُضْرَبَا - урилмагин, сен иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннаси мухотабатайн, “мажҳул феъли наҳий”.

لا تُضْرَبْنَ - урилманглар, сизлар кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннаси мухотабат, “мажҳул феъли наҳий”.

Олтита “ғоиб”нинг ҳам учтаси “музаккар”, ва учтаси “муаннас”.

Ўша учта музаккар:

لا يُضْرَبُ - урилмасин, у битта эркак, сийғаси бирлик, музаккари ғоиб,
“мажхул феъли наҳий”.

لا يُضْرَبَانَا - урилмасин, у иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккари
ғоибайн, “мажхул феъли наҳий”.

لا يُضْرَبُوا - урилмасинлар, у кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккари
ғоибайн, “мажхул феъли наҳий”.

Учта муаннас:

لا تُضْرَبُ - урилмасин, у битта аёл, сийғаси бирлик, муаннаси ғоиб,
“мажхул феъли наҳий”.

لا تُضْرَبَانَا - урилмасин, у иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннаси
ғоибатайн, “мажхул феъли наҳий”.

لا يُضْرَبْنَ - урилмасинлар, у кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннаси
ғоибат, “мажхул феъли наҳий”.

Иккита мутакаллим (ҳикоя қилувчи):

لا أُضْرَبُ - урилмайин, мен битта эркак ёки аёл, сийғаси бирлик,
мутакаллим, “мажхул феъли наҳий”.

لا نُضْرَبُ - урилмайлик, биз кўп эркаклар ва ё кўп аёллар, сийғаси
кўплик, мутакаллим, “мажхул феъли наҳий”.

اسم زمان واسم مکان از ثلاثی مجرد واز باب **يَفْعَلُ** بكسر عين واز مثال مطلقا بر وزن **مَفْعَلُ** بكسر عين می آید همچون **مَضْرِبٌ** و**مَوْعِدٌ** واز غیر باب **يَفْعَلُ** با کسر عين واز ناقص مطلقا بر وزن **مَفْعَلٌ** بفتح عين می آید همچون **مَقْتَلٌ** و**مَرْمِيٌّ** واز غیر ثلاثی مجرد بر وزن اسم مفعول می آید همچون **مُكْرَمٌ** و**مُدْخَرَجٌ** اسم زمان واسم مکان بر سی صیغی می آید: **مَضْرِبٌ** يك جای زدن و**يك** وقت زدن صیغی واحد اسم زمان واسم مکان. **مَضْرِبَانِ** دو جای زدن و**دو** وقت زدن صیغی تثنی اسم زمان واسم مکان. **مَضَارِبٌ** همی جایهای زدن و**ووقتهای** زدن صیغی جمع اسم زمان واسم مکان.

ИСМИ ЗАМОН ВА ИСМИ МАКОН

Исми замон ва исми макон сулосий мужарраднинг **يَفْعَلُ** -и касралик **يَفْعَلُ** бобида ва мисолнинг ҳаммасида **يَفْعَلُ** -и касралик **يَفْعَلُ** вазнида келади. Масалан: **مَوْعِدٌ** ва **مَضْرِبٌ**.

يَفْعَلُ -и касралик **يَفْعَلُ** бобидан бошқада ва ноқиснинг ҳаммасида **يَفْعَلُ** -и касралик **يَفْعَلُ** вазнида келади. Масалан: **مَرْمِيٌّ** ва **مَقْتَلٌ**.

Сулосий мужаррадан бошқа бобда ўша бобнинг “исми мафъул”и вазнида келади. Масалан: **مُدْخَرَجٌ** ва **مُكْرَمٌ**.

Исми замон ва исми макон учта сийғада келади:

مَضْرِبٌ - битта урадиган жой ва битта урадиган вақт, сийғаси бирлик, исми замон ва исми макон;

مَضْرِبَانِ - иккита урадиган жой ва иккита урадиган вақт, сийғаси иккилик, исми замон ва исми макон.

مَضَارِبٌ - кўп урадиган жойлар ва кўп урадиган вақтлар, сийғаси кўплик, исми замон ва исми макон.

مصدر ممي از ثلاثی مجرد بر وزن **مَفْعَلٌ** بفتح عين می آید همچون **مَنْصَرٌ** و **مَعْلَمٌ** و **مَضْرَبٌ** و از غیر ثلاثی مجرد مشترك می آید باسم مفعول همچون **مُكْرَمٌ** و **مُدْخَرَجٌ** و **مُتَدَخَرَجٌ**.

МАСДАРИ МИМИЙ

“Масдари мимий” яъни “мим”лик масдар сулосий мужаррадда **عين-и** фатҳалик **مَفْعَلٌ** вазнида келади.

Масалан: **مَضْرَبٌ**, **مَعْلَمٌ**, **مَنْصَرٌ**.

Сулосий мужарраддан бошқа бобда ўша бобнинг “исми мафъул”ига муштарак бўлиб келади.

Масалан: **مُتَدَخَرَجٌ**, **مُدْخَرَجٌ**, **مُكْرَمٌ**.

اسم آلت از ثلاثی مجرد بر وزن **مِفْعَلٌ** و **مِفْعَالٌ** و **مِفْعَلَةٌ** می آید همچون **مِسْطَرٌ** و **مِفْتَاحٌ** و **مِکْنَسَةٌ**. اسم آلت بر سی صیغی می آید **مِضْرَابٌ** يك آلت زدن صیغی واحد اسم آلت **مِضْرَابَانِ** دو آلت زدن صیغی تشبیه اسم آلت **مِضَارِيبٌ** همی آلتهاى زدن صیغی جمع اسم آلت.

ИСМИ ОЛАТ

Исми олат сулосий мужаррада **مَفْعَلٌ**, **مَفْعَالٌ**, **مَفْعَلَةٌ** вазнларида келади.

Масалан: **مِسْطَرٌ**, **مِفْتَاحٌ**, **مِكْنَسَةٌ**.

Исми олат учта сийғада келади:

مِضْرَابٌ - битта уриш асбоби, сийғаси бирлик, исми олат.

مِضْرَابَانِ - иккита уриш асбоби, сийғаси иккилик, исми олат.

مِضْرَابٌ - кўп уриш асбоблари, сийғаси кўплик, исми олат.

اسم تفضيل بر شش صيغى مى آيد سى مذكرا بود و سى مؤنث را بود. آن سى كى مذكرا بود **أَضْرَبُ** يك مرد زنده تر صيغى واحد مذكر اسم تفضيل. **أَضْرَبَانِ** دو مرد زنده تر صيغى تثني مذكر اسم تفضيل. **أَضْرَبُونَ** همى مردان زنده تر صيغى جمع مذكر اسم تفضيل. آن سى كى مؤنث را بود **ضُرْبِي** يك زن زنده تر صيغى واحد مؤنث اسم تفضيل. **ضُرْبِيَانِ** دو زن زنده تر صيغى تثني مؤنث اسم تفضيل. **ضُرْبِيَاتٌ** همى زنان زنده تر صيغى جمع مؤنث اسم تفضيل.

ИСМИ ТАФЗИЙЛ

Исми тафзийл олтига сийғада келади.

Улардан учтаси музаккар ва учта муаннас.

Учта музаккар:

أَضْرَبُ - урувчирок, битта эркак, сийғаси бирлик, музаккар, исми тафзийл.

أَضْرَبَانِ - урувчирок, иккита эркак, сийғаси иккилик, музаккар, исми тафзийл.

أَضْرُبُونَ - урувчирок, кўп эркаклар, сийғаси кўплик, музаккар, исми тафзийл;

Учта муаннас:

ضُرْبِي - урувчирок, битта аёл, сийғаси бирлик, муаннас, исми тафзийл;

ضُرْبِيَان - урувчирок, иккита аёл, сийғаси иккилик, муаннас, исми тафзийл.

ضُرْبِيَات - урувчирок, кўп аёллар, сийғаси кўплик, муаннас, исми тафзийл.

تَمَّتْ

پيشتر از مرگ بپايان رسيد

شكر كي اين نسخى بعنوان رسيد

در شهر رمضان المبارك.

ترجيمان با اوزبيك: عبد الغفار

ترجيمى در سى زدھم شهر رجب تمام شود.

Тамом.

Шукрки, ажал келишидан олдин ниҳоясига етди.

Ўзбек тилига таржимон: Абдугаффор.

Мусаҳҳиҳ: Анвар Аҳмад.